

Itinerari
Ermites
Castelló
Valencià
MUCC

Itinerari autoguiat

Característiques

- Entrada lliure.
- Recorregut a peu.
- Accessible per a persones amb mobilitat reduïda.
- Duració aproximada del recorregut: 24 km / 6 hores a peu.
- Elements d'interpretació: un panell interpretatiu en cada ermita.

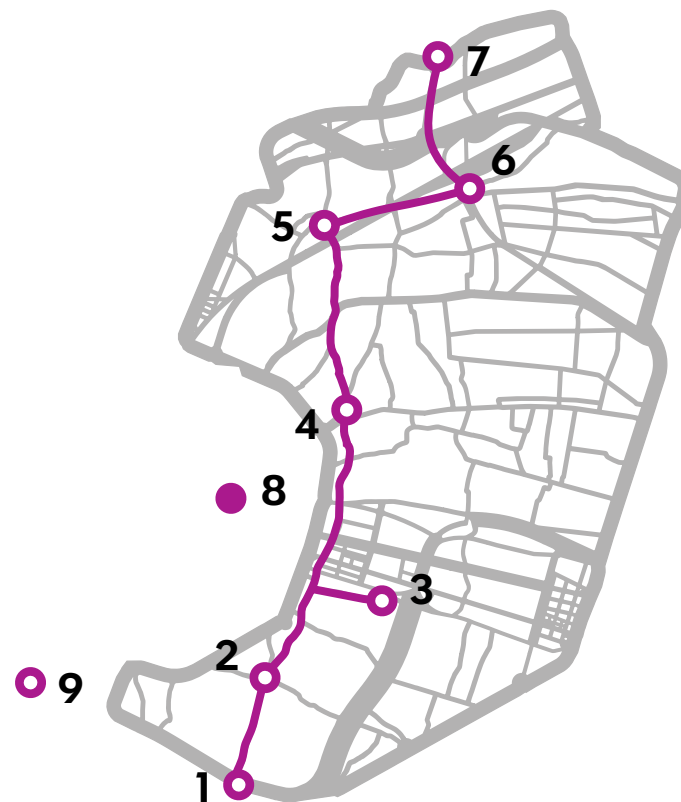
Instruccions

L'itinerari pot realitzar-se mitjançant audioguia i plànol, guia en paper o panells interpretatius.

- L'audioguia, el plànol digital i el fullet guia poden descarregar-se en un dispositiu mòbil des del web www.mucc.es/ermite
- També es pot accedir en línia a l'audioguia i al plànol de l'itinerari sense necessitat de descàrrega d'arxius en: <https://audioviator.com/ca/audioguia/ermite-de-castello>
- La guia en paper s'ha de sol·licitar a l'oficina Tourist Info.

Itinerari Ermites de Castelló

Plànol de l'itinerari

● Ermites rurals

1. Sant Jaume de Fadrell / 2. Sant Josep de Censal / 3. Sant Pere i Sant Isidre / 4. Mare de Déu del Lledó / 5. Sant Roc de Canet / 6. Sant Francesc de la Font / 7. Santa Maria Magdalena / 9. Mare de Déu del Carme

● Ermita urbana

8. Sant Nicolau de Bari

Ermita de la Magdalena, 1919

Retaule de l'èrmita de Sant Jaume de Fadrell
Obra de Pedro Pertús, 1545

Ermites de Castelló

Introducció

El terme de Castelló, creuat per una abundant xarxa de camins rurals entre els quals destaca com a antic eix fonamental el Caminàs –camí anterior a la dominació romana, que travessa de nord a sud tota l'horta i es perllonga pels termes immediats, fins a enllaçar pel sud amb la Via Augusta dels romans–, està ple d'un bon nombre d'ermites, en la seua majoria situades al llarg d'aquest camí.

Ermites, unes de més antiga i ancestral tradició, devoció i història que d'altres, dedicades a santes i sants protectors, perquè eixa és la seua funció, i d'orígens diversos; troballes d'imatges soterrades, al Lledó; favors rebuts en temps de pestes i calamitats, a Sant Roc de Canet; antiga història de Castelló a Sant Jaume de Fadrell i la Magdalena, o les devocions particulars i concretes de gremis, confraries o particulars que cristal·litzen en la construcció de Sant Francesc de la Font, Sant Josep, Sant Isidre o el Carme.

També trobarem al terme de Castelló ermites de titularitat privada com la Font de la Salut, Sant Roc de la Donació i Sant Joanet de Vora Riu.

1919

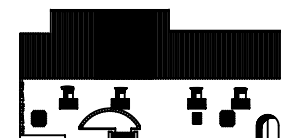

1 - Ermita de Sant Jaume de Fadrell

Ermita rural / Accés Caminàs, partida Fadrell, al costat de la ctra. CS-22 d'accés al port
Bé de Rellevància Local

Establida sobre un assentament romà, Fadrell era la més gran de les alqueries musulmanes del terme del castell de Castelló. Donada per Jaume I el 1233 a l'orde de Sant Jaume, aquest la va convertir en comanda menor dependent de la de Montalbà. El conjunt s'estructura al voltant d'un pati central protegit per una torre de planta quadrada de finals del segle XV. Objecte de nombroses reformes al llarg dels segles, conserva encara la primitiva ermita de traces gòtiques, del tipus de reconquesta, amb arcs faixons apuntats que guarda l'antic retaule de pintura sobre taula, del 1545, obra de l'aragonés Pedro Pertús. La nova ermita va ser edificada a partir del 1696 per l'obrer Ignacio Vilallave i l'estructura del conjunt fou completada el 1704 amb noves dependències realitzades per Miquel Queralt. Presenta una nau, sense capelles, ornada amb decoració de ramejats i rocalls, volta de canó i un bell retaule major, de planta moguda, de mitjan s. XVIII. Davant de l'ermita, a l'altre costat del camí, queda el cementeri de l'antiga comanda.

Les festes de l'ermita se celebren el diumenge següent al 25 de juliol, organitzades per la Junta de la Comanda, una institució que integren els propietaris de terres de la partida i que continua regint-se per unes ordenances tradicionals i pròpies.

2 - Ermita de Sant Josep de Censal

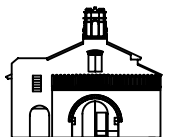
Ermita rural / Caminàs, partida Censal, 127, 12005 Castelló de la Plana
Bé de Rellevància Local

Situada a l'encreuament del Caminàs amb el camí de Vinamargo, a la partida Censal, un topònim que remet als censos que es pagaven pel cultiu a les seues terres, aquesta ermita va ser construïda a partir de 1685 i beneïda el 1689, en una festa en què predicà el carmelita Andreu Caperó i Agramunt (1645-1719), fill de Castelló que va arribar a ser provincial i vicari general de l'orde del Carme i bisbe de Lugo.

És una ermita de dimensions reduïdes i treballada en maçoneria, que presenta una façana senzilla coronada amb espadanya i porxe de tres arcs, amb estructura interior formada per una nau de dos seccions quadrades i coberta de volta d'aresta sense a penes res destacable, excepte dos xicotets medallons al fresc, d'un art molt popular, amb escenes del Naixement i de la fugida a Egipte, de finals del segle XIX.

El 19 de març se celebra la festivitat de l'ermita, que costea el gremi de fusters i ebenistes de la vila, custodis d'aquesta.

1919

3 - Ermita de Sant Pere i Sant Isidre

**Ermita rural / Camí vell de la Mar, 7, 12100 Castelló de la Plana
Bé de Rellevància Local**

Al camí vell de la Mar, i agermanant l'horta i la marjal, s'erigeix l'ermita de Sant Isidre, que sorgeix a partir de la cessió de terrenys que el 1628 fa el llaurador Antonio Castell als jurats, majorals i llauradors del terme, que fins a eixos moments tenien com a patró l'arcàngel Sant Miquel.

El 10 de juny de 1630 es col·loca la primera pedra, i les obres finalitzen el 1644. A finals del s. XIX és objecte de reformes i el 1973 és restaurada per les cooperatives agràries. Té porxe davanter i casa adossada per a l'ermità. És una ermita d'una nau, de tres trams i presbiteri, amb coberta de fusta a dos vessants sobre arcs faixons. La part més interessant és el presbiteri; rectangular, més baix d'alçària que la nau i al qual s'accedeix per un gran arc triomfal sobre semicolumnes adossades, cobert amb traceria gòtica de nervis que formen un entrellaçat que remata amb floró central amb la imatge de sant Isidre. Tot això és un cas únic entre les ermites de l'horta castellonenca, que ens mostra l'evidència d'unes formes constructives gòtiques que van arribar a perviure durant segles. Conserva part del retaule de l'altar major, realitzat el 1652 per l'escultor Antonio López, autor també de la pedra clau del presbiteri amb la imatge de sant Isidre.

El diumenge següent al dia 15 de maig, organitzada per les entitats agrícoles de Castelló, se celebra a l'ermita la seua festa principal.

4 - Basílica de la Mare de Déu del Lledó

Av. Mare de Déu del Lledó, s/n – 12003 Castelló de la Plana
Bé de Rellevància Local

Horari primavera-estiu: de 9:30 a 13:00 h / de 17:00 a 20:00 h

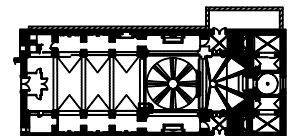
Horari tardor-hivern: de 9:30 a 13:00 h / de 16:00 a 19:00 h

Sobre el mateix lloc on, segons la tradició, va ser descoberta el 1366 la venerada imatge de la Mare de Déu del Lledó per l'aladre del llaurador castellanenc Perot de Granyana al peu d'un lledoner, es construeix el temple de la patrona de la ciutat coronada pontificiament i canònicament el 1924.

Des de finals del segle XIV és coneguda l'existència d'una xicoteta ermita a la qual acudien pelegrins i romers de tota la comarca. Ampliada i transformada al llarg dels segles XV i XVI, el 1559 es funda la primera Confraria del Lledó, i el 1572 s'erigeix l'actual portada de l'església. Noves obres dutes a terme durant el s. XVII donen lloc a una església de tres naus, cúpula i llanternó. Però és al XVIII, entre 1724 i 1768, quan el Lledó fa el seu gran canvi per a adquirir la seua actual configuració, que el converteix en el major santuari rural valencià.

Conserva un interessant conjunt de peces, algunes instal·lades en un xicotet museu en dependència davall del cor i d'altres en altars, sagristia i accessos al cambril. Destaca una imatge de la Mare de Déu en alabastre, del s. XVI, tal vegada de tallers italians, adaptada per a ser utilitzada com a reliquiari, i interessant és la col·lecció de mantells de la Mare de Déu, entre els quals destaca el de la coronació.

La festa del Lledó, celebrada des de temps immemorials el diumenge següent al 15 d'agost, va passar a commemorar-se des del 1703 el primer diumenge de setembre i, ara, des del 1912 se celebra el primer diumenge de maig.

5 - Ermita de Sant Roc de Canet

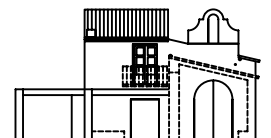
**Ermita rural / Caminàs, partida Canet, 12004 Castelló de la Plana
Bé de Rellevància Local**

Xicoteta construcció de tipus popular erigida a partir del 1652, aquesta ermita presenta planta rectangular, de nau única, d'un sol tram, coberta amb sostrada plana igual que la sagristia, i té una casa hostatgeria adossada. La porta principal, als peus de l'edifici, és de mig punt i està protegida per un porxe i coronada per una espadanya d'un sol cos construïda en rajola.

La devoció a sant Roc té uns orígens molt clars a Castelló, ja des de temps medievals, però és a mitjan segle XVII (1647-1650), en declarar-se la pesta a les comarques de la Plana i havent desaparegut aquesta per la intercessió i protecció de sant Roc i sant Cristòfol, quan ambdós sants van ser declarats pel Consell patrons de Castelló.

Sant Roc de Canet, un topònim que fa al·lusió a la vegetació de canyars abundants a la zona, és parada tradicional de la Romeria de les Canyes, tant a l'anada com a la tornada.

Des de l'any 1989 la Colla El Pixaví celebra en aquesta ermita les festes anuals el tercer diumenge de setembre.

6 - Ermita de Sant Francesc de la Font

Ermita rural / Camí de les Vil·les, partida de la Font, 42B 12004
Castelló de la Plana
Bé de Rellevància Local

A la partida de Cap –cap de la séquia Major, on aquesta vessa les seues aigües en el proper Molí de la Font–, i al costat de l'antic camí real de Benicàssim, just on les terres de secà es confonen amb les de l'horta castellonenca, un entorn habitat ja en els períodes eneolític, iberoromà i àrab, es construeix en la primera mitat del s. XVIII l'ermita de Sant Francesc de la Font, nom que fa referència a la Font de la Reina, una de les fonts principals que abasteixen l'esmentat Molí de la Font.

Restaurada el 1976 per la Germandat dels Cavallers de la Conquesta i l'Ajuntament de Castelló, presenta una planta de saló amb volta i cúpula, sagristia posterior i pòrtic davanter. Està totalment decorada amb pintures al fresc (1750-1760) de marcada concepció barroca i il·lusionística –retaule pintat al presbiteri, doctors de l'Església a les petxines i balconades als laterals– pròximes a l'art dels Guílló, i mostra sòcol de tauelleria valenciana. A la fornícula de l'altar major es venera una imatge de vestir de sant Francesc d'Assís del segle XVIII.

Les festes se celebren al voltant del 12 d'octubre, organitzades per la Germandat dels Cavallers de la Conquesta.

Els paratges de Sant Francesc de la Font tenen connotacions mitològiques per als castellonencs, ja que apareixen descrits en el llibre *Tombatossals*, al mateix temps que el Molí de la Font s'identifica amb la primitiva font de Castàlia.

7 - Ermita de Santa Maria Magdalena

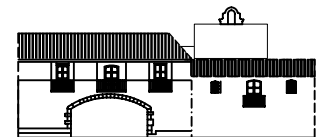
Ermita rural / CV-147, 2, 12004 Castelló de la Plana
Bé d'Interés Cultural

Al turó de la Magdalena, a 4 km de la ciutat, on es troben els vestigis del Castelló primitiu –el Castell Vell–, assentat sobre restes ibèriques, es localitza l'ermita de la Magdalena, que constitueix tot un símbol per als castellonencs.

Ja al s. XV consta documentalment la preocupació del municipi per la conservació i millora de l'ermita i el 1451 s'assenyala la presència d'un frare anomenat Antonio, entregat a la labor d'erigir una capella sota l'advocació de Maria Magdalena, una obra que va finalitzar durant els primers mesos de 1456. La capella es va edificar aprofitant l'aljub situat a l'albacar del castell i la torre campanar de l'ermita va ser en origen una torre islàmica de defensa. El temple està format per dos naus paral·leles de longitud desigual, separades per una arcuació que recolza en els extrems sobre dos pilars i en el centre sobre dos columnes. La coberta és de volta de mig canó. En un dels murs hi ha pintures murals la cronologia de les quals situen els erudits cap a 1320-1337.

Amb reformes en anys posteriors, no és fins al 1758 quan el mestre d'obres Vicente Pellicer reconstrueix tot el conjunt i el deixa amb l'aspecte actual: ermita, hostatgeria i torrassa adossada.

Des del 1374 es documenta, el tercer diumenge de Quaresma, la romeria que puja fins a l'ermita de la Magdalena des de la vila. En origen, per motius d'epidèmia de pesta i, posteriorment, per a rememorar el trasllat massiu de la població de la muntanya al pla.

8 - Ermita de Sant Nicolau de Bari

Ermita urbana / C. Alloza, 143, 12001 Castelló de la Plana
Bé de Rellevància Local

Horari:

Dilluns: de 8:00 a 13:00 h i de 17:00 a 20:30 h

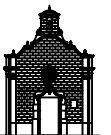
De dimarts a divendres: de 8:00 a 13:00 h i de 17:00 a 18:45 h

Dissabtes, diumenges i festius tancat

Edificada entre els anys 1560 i 1565, sobre el que va ser una antiga mesquita, al barri de la Moreria, és objecte de reformes en les centúries posteriors, i és el 1686 quan el mestre Pere Vilallave Candau construeix un temple nou, que és el que hui coneixem, si bé el tram del presbiteri serà transformat el 1736. D'una sola nau de tres trams, capelles laterals, cor alt als peus i capçalera rectangular amb sagristia al costat esquerre, i amb un estil popular de derivació barroca, cobreix la nau amb volta de canó, mentre que la capçalera volteja amb cúpula amb tambor, una solució única en tota la ciutat de Castelló. L'altar major, perdut el retaule que el 1808 va fer Cristóbal Maurat, està presidit per un conjunt d'imatges tallades per Joan Baptista Folia Prades el 1941. La façana, de perfil mixtilini, presenta una portada allindanada de 1828.

El 1937 la comissió gestora de l'Ajuntament, en prohibir les pràctiques religioses en totes les esglésies de la ciutat, la va cedir a la maçoneria castellonenca, que la va convertir en temple per a la seua litúrgia, fins al 1939, quan va tornar a consagrar-se al culte catòlic.

Cada 28 d'octubre es reuneix la junta de veïns i clavis del carrer Alloza, conegut històricament com el carrer d'Amunt, per a organitzar les festes de Sant Nicolau, que se celebren el dia 6 de desembre.

9 - Ermita de la Mare de Déu del Carme

Ermita rural / Partida Estepar, al costat de la ctra. CS-22 d'accés al port de Castelló de la Plana

A la partida Estepar, denominada així per abundar-hi l'estepa, al sud de l'actual Ciutat del Transport i sobre un solar cedit per la família de Vicente Pachés, l'ermita va ser construïda el 1948 per iniciativa de les famílies de les masies i alqueries d'aquest entorn. En estat d'abandó, l'edifici va ser cedit a l'Ajuntament de Castelló el 2002 i restaurat i beneït per al culte el 2004.

L'ermita és d'una sola nau amb coberta de fusta a dos vessants i capçalera plana, i té una xicoteta sagristia i un pòrtic amb 9 arcs de mig punt i coberta a dos vessants. La imatge de la Mare de Déu del Carme es venera en un retaule d'obra senzill i als murs laterals es veneren les imatges de sant Joaquim i santa Anna, pares de la Mare de Déu. El calvari de l'ermita va ser donat pel Centre Cultural Gallec de Castelló i respon a l'estil dels *cruceiros* gallecs.

Se celebra la festa de la seua titular el diumenge següent al 16 de juliol.

Crèdits

Text

Ferran Olucha Montins

Fotografia

Amparo Navas

Legado Nicolau

Ajuntament de Castelló

Col·lecció Xavier Campos Vilanova

Plànols

Miquel Gómez i Garcés

Sara Valls Bomboí

Correcció lingüística

Negociat de Normalització Lingüística de l'Ajuntament de Castelló

Disseny

Alberto Arza

Roberto Cortés

Audioguies

AudioViator

Direcció-coordinació

Ana Meseguer Branchat

Depòsit legal

CS 1088-2018

Més informació

Tourist Info Castelló

Plaça de l'Herba, s/n 12001 - Castelló de la Plana

+34 964 35 86 88

castellon@touristinfo.net

Horari

De dilluns a divendres de 10:00 a 18:00 h, ininterrompudament

Dissabtes de 10:00 a 14:00 h

Tourist Info Grau de Castelló

Passeig Bonavista, 28 12100 - Castelló de la Plana

+34 964 28 36 21

graocastellon@touristinfo.net

Horari

De dilluns a divendres de 10:00 a 14:00 h

Dissabtes i diumenges tancat

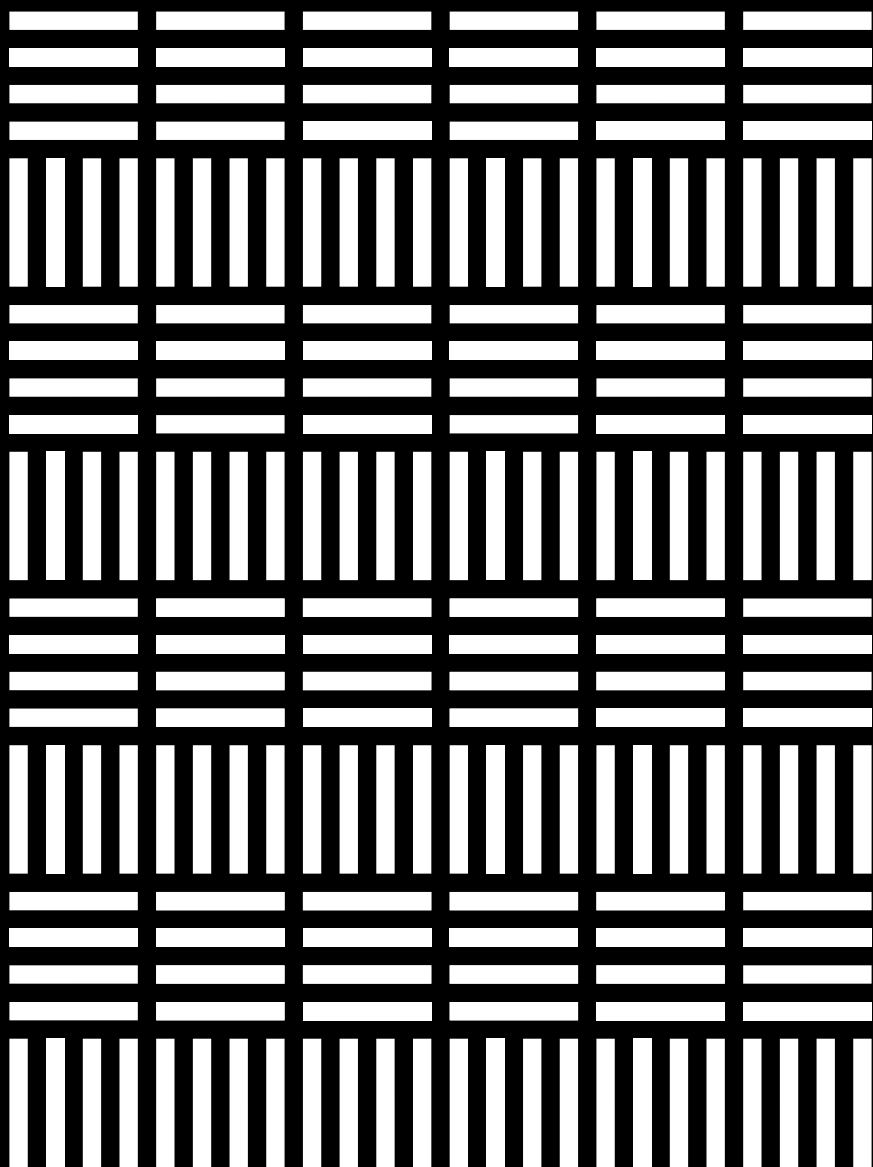
Mucc

info@mucc.es

Tel. 964 23 91 01

De dilluns a divendres de 8:00 a 15:00 h

Visites guiades: [consulteu www.mucc.castello.es](http://www.mucc.castello.es)

Mucc
Museu
de la Ciutat
de Castelló

**Ajuntament
de Castelló**